

Azərbaycan iqlim dəyişmələri ilə fəal mübarizə aparır

Mehpar Əliyeva

Dünyada əhali artımı və qazıntı yanacaqlarından geniş istifadə nəticəsində orta temperaturun yüksəlməsi kəskin iqlim dəyişmələrinə səbəb olub. Yaşadığımız planetdə baş verən iqlim dəyişmələri bəşəriyyəti narahat edən ən qlobal problemdir və mütəxəssislərin qənaətinə görə, yaxın onilliklərdə bu, daha böyük fəsadlar yarada bilər.

Təhlükəli həddə çatan iqlim dəyişmələri əsasən kömür, neft, qaz kimi ənənəvi yanacaq növlərindən istifadə zamanı baş verir. Qazıntı yanacaqlarının yanması nəticəsində istixana qazları, o cümlədən karbon qazı (CO₂) atmosfərə yayılır ki, bu da planetin istiləşməsinə gətirib çıxaran əsas amildir. Qlobal orta temperaturun Selsi üzrə 1,1 dərəcə artması istilik dalğalarının genişlənməsi, yağıntıların qeyri-bərabər şəkildə düşməsi, buzlaqların əriməsi, okeanın istiləşməsi kimi intensiv ekstremal hava şəraitinə səbəb olur.

Temperaturun yüksəlməsi nəticəsində baş verən iqlim dəyişmələrinin törətdiyi fəsadların ətraf mühitə mənfi təsiri isə hədsizdir. Bu baxımdan, İqlim Dəyişmələri üzrə Hökumətlərarası Ekspertlər Qrupu (İDHEQ) uzunmüddətli temperatur artımının Selsi üzrə 1,5 dərəcəyə qədər məhdudlaşdırmağın vacibliyini vurğulayır. Qeyd edək ki, İDHEQ-in 4-cü Hesabatında son 100 ildə Yer kürəsində orta illik temperaturun 0,80 C artdığı, okean səviyyəsinin 15-25 santimetr qalxdığı və okeanların qızma dərinliyinin 3000 metrə çatdığı qeyd olunur.

BMT-nin İqlim Dəyişmələri üzrə Çərçivə Konvensiyasına üzv ölkələrin 21-ci konfransında qəbul olunan Paris sazişinə əsasən, COP tədbirlərinin keçirilməsində məqsəd karbon qazının miqdarını azaltmaq, inkişaf etmiş ölkələrin inkişaf etməkdə olan ölkələrə iqlim dəyişmələrinin təsirini minimuma endirmək üçün maliyyə yardımı etməkdən ibarətdir. Paris sazişi 2016-cı ildə qüvvəyə minib və dünyanın 195 ölkəsi, o cümlədən Azərbaycan da bu razılaşmaya qoşulub. Paris sazişində ölkələr qlobal istiləşməni Selsi üzrə 1,5 dərəcə səviyyəsində saxlamağı öhdələrinə götürüblər. Çünki istixana qazları emissiyalarının mümkün qədər azaldılması və atmosferdə qalan emissiyaların aradan qaldırılması xalis sıfır səviyyə deməkdir.

Müasir dövrün çağırışlarına qoşulan, bəşəri problemlərin həlli istiqamətində mübarizə aparan dövlətlərlə həmrəylik nümayiş etdirən Azərbaycanda iqlim dəyişmələrinin fəsadlarına qarşı mübarizə prioritetdir. Dünya dövlətləri bir neçə il əvvəl inkişaf etmiş ölkələrin inkişaf etməkdə olan ölkələrə iqlim dəyişmələrinin fəsadlarına qarşı mübarizə aparmağa dəstək üçün hər il 100 milyard dollar ayrılacağı barədə razılığa gəliblər və bunun Paris sazişi çərçivəsində 2020-2025-ci illər üçün etibarlı olacağı təsdiqlənib. Hər zaman olduğu kimi, Azərbaycan bu səyləri də dəstəkləyir və COP29 çərçivəsində inkişaf etməkdə olan ölkələrin legitim maraqlarını nəzərə alaraq razılaşmanın əldə olunmasına böyük səy göstərir. Bu fəaliyyətin yüksək dəyərləndirilməsinin nəticəsidir ki, təxminən 200 ölkənin yekdil dəstəyi ilə Şərqi Avropa regional qrupu Azərbaycanı bu il COP29-a ev sahibi seçib. Bir qayda olaraq, BMT-nin regional qrupları COP-a ev sahibliyini rotasiya edir və hər qrup üzv ölkələrdən birini bu konfransı təşkil edəcək ölkə olaraq irəli sürür. 2024-cü il COP29-a ev sahibliyi etmək növbəsi Şərqi Avropa regional qrupuna düşdüyündən beş regional qrupa daxil olan ölkəmiz konfransın Azərbaycanda keçirilməsi təşəbbüsü ilə çıxış edib və Ermənistan ilə Bolqarıstan Azərbaycanın xeyrinə öz namizədliyini geri çəkib. Bununla da dünya birliyi COP29-un Azərbaycanda keçirilməsi ilə bağlı qərar qəbul edib. Bu, həm də ənənəvi yanacaq-neft və qaz hasilatçısı olmasına baxmayaraq, "yaşıl enerji"yə keçidi enerji siyasətinin əsas istiqaməti kimi müəyyən edən ölkəmizin alternativ enerji mənbələrindən istifadəyə böyük önəm verməsinin dünya birliyi tərəfindən təqdir olunmasının göstəricisidir.

BMT-nin İqlim Dəyişmələri üzrə Çərçivə Konvensiyasına tərəf olmaqla qlobal iqlim dəyişmələrinə qarşı fəal mübarizəyə qoşulan Azərbaycan istixana qazlarının miqdarının 1990-cı illə müqayisədə 2030-cu ilə qədər 35 faiz, 2050-ci ilə qədər isə 40 faiz azaldılmasını qarşıya məqsəd qoyub. Bəzi dövlətlər tərəfindən məhz neft-qaz ölkəsi olduğuna görə ittiham olunmasına baxmayaraq, ölkəmiz qazıntı yanacaqlarından əldə etdiyi gəlirlərin paylanmasını ədalətli və şəffaf şəkildə həyata keçirir. İqlim dəyişmələri ilə mübarizədə müsbət nəticələrə nail olmaq üçün bütün imkanlarını səfərbər etməklə "yaşıl keçid"lə bağlı gündəliyini inkişaf etdirir. Prezident İlham Əliyevin Almaniyanın paytaxtı Berlində keçirilən "15-ci Petersberq İqlim Dialoqu"nun Yüksək Səviyyəli Segmentində çıxışında Azərbaycanda "yaşıl gündəliyin" icrasına hələ COP29-a ev sahibi seçilməmişdən əvvəl başlanıldığını vurğulayaraq bildirib ki, 2027-ci ilin sonuna kimi 2000 meqavat gücündə 9 elektrik enerjisi stansiyası tikiləcək. 2030-cu ilə qədər isə 5 qiqavat gücündə əlavə 10 günəş və külək enerjisi stansiyaları qurulacaq. Bu isə respublikanın qaz istehlakının böyük bir hissəsinin elektrik enerjisi ilə əvəzlənəcəyinə imkan yaradacaq. Bu da öz növbəsində ölkəmizin Avropaya ən azı əlavə 5 milyard kub metr qaz ixrac etməsi deməkdir. Bütün bunlar bir daha sübut edir ki, Azərbaycan "yaşıl enerji"yə keçid prosesində uğurlu addımlar atmaqla bəşəriyyətin ən qlobal problemi olan iqlim dəyişmələrinin qarşısını almağa töhfələr verir, eyni zamanda Avropanın enerji təhlükəsizliyindəki rolunu daha da artırır.